

ԷԴՎԱՐԴ ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ

«ԼԻԳԱ ԻՆՇՈՒՐԱՆՍ» ԱՓԲԸ-ի Իրավաբանական
դեպարտամենտի պայմանագրաիրավական և
սպասարկական գործունեության իրավական
սպասարկման բաժնի առաջատար մասնագետ,
ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի մագիստրոս

ՍՈՒՐԵՆ ՍԼՈՅԱՆ

«ՀԱՊ» ՍՊԸ իրավաբան, ՀՀ Փաստաբանների պալատի
անդամ, փաստաբան,
ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետի մագիստրոս

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐԻ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Հոդվածը նվիրված է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի դատավարական կարգավիճակի և դրա հիմնախնդիրների ուսումնասիրությանը: Վերլուծվում են հաշտարարի իրավական տեղն ու դերը դատավարական հարաբերություններում, նրա իրավունքների և պարտականությունների շրջանակը, ինչպես նաև դատավարական գործընթացներում մասնակցության առանձնահատկությունները: Ուսումնասիրվել են ֆինանսական համակարգի հաշտարարի կարգավիճակի վերաբերյալ օրենսդրական իրավակարգավորումները և իրավակիրառ պրակտիկայում ձևավորված մոտեցումները: Հետազոտության արդյունքում ձևակերպվել են համապատասխան եզրահանգումներ:

Հիմնաբառեր- ֆինանսական համակարգի հաշտարար, դատավարության մասնակիցներ, գործին մասնակցող անձինք, դիմումի ելքով շահագրգիռ անձ, վեճերի լուծման արտադատական մարմին:

Ներածություն

Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի ինստիտուտը կարևոր դեր է կատարում ֆինանսական ոլորտում առաջացող վեճերի արտադատական լուծման գործընթացում՝ նպաստելով ֆիզիկական անձանց իրավունքների պաշտպանության արդյունավետությանը և դատարանների ծանրաբեռնվածության նվազեցմանը: Միաժամանակ, ֆինանսական համակարգի հաշտարարի դատավարական կարգավիճակի վերաբերյալ օրենսդրական և գործնական մի շարք հարցեր շարունակում են մնալ վիճահարույց, մասնավորապես՝ նրա տեղը դատավարական հարաբերություններում, դատական գործընթացներում մասնակցության շրջանակը: Նշված հանգամանքները պայմանավորում են թեմայի արդիականությունը և գիտագործնական կարևորությունը:

Հոդվածի գիտական նորույթը ֆինանսական համակարգի հաշտարարի դատավարական կարգավիճակի համակողմանի ուսումնասիրությունն է՝ դատավարական իրավունքի տեսության և իրավակիրառ պրակտիկայի համադրված վերլուծության հիման վրա: Հետազոտության ընթացքում վեր են հանվում հաշտարարի կարգավիճակի հիմնական առանձնահատկությունները և դրանց դրսևորումները դատավարական իրավահարաբերություններում:

Հոդվածի հիմնական նպատակն է ուսումնասիրել ֆինանսական համակարգի հաշտարարի դատավարական կարգավիճակը, բացահայտել նրա իրավունքների և պարտականությունների շրջանակը, ինչպես նաև վերլուծել դատական պրակտիկայում ձևավորված մոտեցումները:

Մեթոդաբանություն

Սույն հետազոտության մեթոդաբանական հիմքը կազմել են դոկտրինալ, համեմատական-իրավական և համակարգային վերլուծության մեթոդները: Դոկտրինալ մեթոդի կիրառմամբ ուսումնասիրվել են ֆինանսական համակարգի հաշտարարի դատավարական կարգավիճակին վերաբերող տեսական գրականությունը, իրավաբանական մեկնաբանությունները և գիտական հոդվածները՝ ինստիտուտի իրավական բովանդակությունը և տեսական հիմքերը բացահայտելու նպատակով:

Համեմատական-իրավական մեթոդի շրջանակում կատարվել է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի կարգավիճակի բաղդատում արտասահմանյան իրավական համակարգերում առկա համանման ինստիտուտների հետ՝ պարզելու դրանց դատավարական դերի և իրավական կարգավիճակի առանձնահատկությունները: Նշվածը հնարավորություն է տվել գնահատել սույն թեմայի հետ կապված ներպետական օրենսդրության առանձ-

նահատկությունները՝ համեմատական տեսանկյունից:

Հետազոտության տվյալների հիմնական աղբյուր են հանդիսացել Հայաստանի Հանրապետության նորմատիվ և անհատական իրավական ակտերը, մասնավորապես ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գործունեությունը կարգավորող իրավական նորմերը, դատական պրակտիկայի նյութերը, ինչպես նաև թեմային առնչվող գիտական գրականությունը: Ուսումնասիրվել են նաև միջազգային փորձը և տեսական գրականությունը:

Հավաքված տվյալները վերլուծվել են համակարգային և բովանդակային վերլուծության մեթոդներով՝ նպատակ ունենալով բացահայտել ֆինանսական համակարգի հաշտարարի դատավարական կարգավիճակի կառուցվածքային առանձնահատկությունները, դրա իրավական կապերը դատավարական ինստիտուտների հետ և իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց դրսևորումները:

Հետազոտություն

Հայաստանի Հանրապետությունում Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի ինստիտուտը ներդրվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 17.06.2008թ.-ին «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի՝ (այսուհետ՝ Օրենք) ընդունմամբ: ՀՀ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գործունեության հիմքում ընկած են «Սպառողների վեճերի արտադատական լուծման համար պատասխանատու մարմինների վրա տարածվող սկզբունքների մասին» Եվրոպական հանձնաժողովի 1998 թվականի մարտի 30-ի թիվ 98/257/EC հանձնարարականով և Եվրամիության «Սպառողական վեճերի այլընտրանքային լուծման մասին» 2013/11/EU դիրեկտիվով սահմանված, ինչպես նաև Ֆինանսական օմբուդսմենների միջազգային ցանցի կողմից (INFO Network) միջազգային լավագույն փորձի հիման վրա ամրագրված վեճերի լուծման արտադատական մարմինների գործունեության սկզբունքները՝

Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի (օմբուդսմենի) ինստիտուտը հանդիսանում է վեճերի այլընտրանքային լուծման ինքնուրույն ձև (Alternative Dispute Resolution), ինչն էլ իրենից ներկայացնում է վեճերի արտադատական լուծման համակարգ: Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի և նրա գործունեության հետ կապված բնութագրիչ հատկանիշները հիմնականում հանգում են հետևյալին.

- ֆինանսական համակարգի հաշտարարի ինստիտուտը վեճերի լուծման այլընտրանքային ձև է.

- ֆինանսական համակարգի հաշտարարի ինստիտուտը հանդիսանում է իրավական վեճը լու-

ծելու և այդ շրջանակներում խախտված իրավունքները վերականգնելու արտադատական մարմին (...)

- ֆինանսական համակարգի հաշտարարի ինստիտուտը հանդիսանում է առավելապես սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի արտադատական պաշտպանության ձև (...)

- պահպանելով չեզոքություն՝ ֆինանսական համակարգի հաշտարարը կողմերին օգնություն է ցուցաբերում հաշտեցման միջոցով հասնելու կառուցողական որոշումների կայացման (...):

Իրավաբանական գրականության մեջ քննարկման առարկա է դարձել Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի դատավարական կարգավիճակի հարցը: Քանի որ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը քաղաքացիական դատավարության մասնակիցների հետ որևէ իրավահարաբերության մեջ չի գտնվում, դատարանների կողմից կայացված որոշումները չեն կարող ազդել նրա իրավունքների և պարտականությունների վրա, ուստի Ֆինանսական համակարգի հաշտարարին դատարանում վեճին ներգրավելը հիմնավորված չէ: Այն հանգամանքը, որ արտադատական կարգով Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը քննել է հաճախորդ դիմումը ընդդեմ ֆինանսական կազմակերպության ինքնին դեռևս չի նշանակում, որ տվյալ անձանց միջև ծագած վեճով դատարանի որոշումը կանդրադառնա Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի իրավունքներին կամ պարտականություններին: Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը հանդիսանում է այն սուբյեկտը (պաշտոնատար անձը կամ մարմինը), որը լուծել է իրավական վեճը: Նա չի կարող ունենալ նյութաիրավական շահագրգռվածություն գործի ելքի նկատմամբ՝ ո՛չ մասնավոր, ո՛չ էլ հանրային իրավունքի ոլորտում: Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը չունի իրավաբանական շահագրգռվածություն իր իսկ որոշման իրավական ուժի մեջ մնալու կամ չեղյալ ճանաչվելու հարցում, քանի որ նրա գործառնությունը սահմանափակվում է վեճի լուծմամբ, իսկ հետագա դատական վարույթում նա չի հանդիսանում վիճելի նյութաիրավական հարաբերության կողմ:

Սույն թեմայի համապարփակ ուսումնասիրության համար անհրաժեշտ ենք համարում անդրադառնալ նաև արտասահմանյան երկրների համանման իրավակարգավորումներին և դրանց մեկնաբանություններին:

Գերմանիայի Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի (ZPO) համաձայն՝ դատական ակտերի բողոքարկման իրավունք (Legitimation zur Berufung/Revision) ունեն բացառապես ստորադասատյանի դատավարության պաշտոնական կողմերը (Parteien): Քանի որ օմբուդսմենը նյութական իրավահարաբերության սուբյեկտ չէ և չունի ինք-

նություն դատական պաշտպանության շահ (Rechtsschutzbedürfnis), նա դատարանում չունի որևէ դատավարական կարգավիճակ (ոչ պատասխանող, ոչ շահագրգիռ կամ երրորդ անձ): Ըստ այդմ, նա օրենքի ուժով զրկված է դատական ակտերը վերադաս ատյաններում բողոքարկելու իրավունքից: Նման ներգրավվածության բացառումը անհրաժեշտ երաշխիք է հաշտարարի ֆունկցիոնալ անկողմնակալության (Neutralität) պահպանման համար: Հեղինակներն ընդգծում են, որ գերմանական մոդելում հաշտարարի ներգրավումը դատարանում՝ որպես կողմ, կխաթարեր վերջինիս ֆունկցիոնալ անկախությանը (Neutralität) և չեզոք միջնորդի կարգավիճակին:

Ավստրիայի Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի (ZPO) համաձայն՝ դատական ակտի դեմ վերաքննիչ կամ վճռաբեկ բողոք ներկայացնելու լեգիտիմություն ունեն միայն այն անձինք, ում նյութական իրավունքներին անմիջականորեն դիպչում է դատական վճիռը: Քանի որ օմբուդսմենը չի հանդիսանում նյութաիրավական վեճի կողմ, նա զուրկ է դատավարական սուբյեկտայնությունից (Parteistellung) և չի կարող որևէ դատավարական կարգավիճակով միջամտել դատական ակտերի վերանայմանը: Հեղինակը հիմնավորում է՝ քանի որ Alternative-Streitbeilegung-Gesetz (AStG)-ով օմբուդսմենի դերը սահմանափակված է բացառապես արտադատական փուլով, նա չի կարող ձեռք բերել որևէ դատավարական կարգավիճակ ընդհանուր դատարաններում:

Ֆրանսիայի Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի (CPC) համաձայն՝ բողոքարկման իրավունքը վերապահված է բացառապես դատավարության կողմերին, եթե նրանք կրել են իրավական վնաս (grief): Ֆինանսական համակարգի հաշտարարն ինստիտուցիոնալ առումով լիովին անջատված է դատական իշխանությունից, չի կարող հանդես գալ որպես շահագրգիռ անձ կամ պատասխանող և օրենքի ուժով զրկված է դատարանի որոշումները բողոքարկելու որևէ հնարավորությունից: Հեղինակը փաստում է, որ ֆրանսիական Code de la consommation (Article L613-2) կարգավորումների ուժով Ֆինանսական համակարգի հաշտարարն ինստիտուցիոնալ առումով զրկված է դատարանում որպես պատասխանող կամ երրորդ անձ հանդես գալու իրավունքից:

ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի մի շարք որոշումների համաձայն՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 50-րդ գլխով սահմանված՝ «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումներով գործերի վարույթ»-ում Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը ներգրավվում է որպես գործին մասնակցող անձ՝ դիմումի քննության ելքով շահագրգիռ անձ և Հաշտարարը ունի դատավարության մաս-

նակիցների համար օրենքով սահմանված իրավունքներ, մասնավորապես՝ վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոքներ ներկայացնելու իրավունք (տե՛ս օրինակ, թիվ ԵԴ/20299/02/20 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի 02.03.2023 թ. որոշումը¹³):

ՀՀ Վճռաբեկ դատարանը վերոնշյալ գործով արձանագրում է, որ Հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումների քննության վարույթը, լինելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով սահմանված առանձին վարույթի տեսակ, ենթակա է կիրառման դատավարական օրենսգրքով սահմանված առանձնահատկությունների հաշվառմամբ և պահպանմամբ:

Մասնավորապես, ի տարբերության այլ վարույթների (օրինակ՝ հայցային, հատուկ և այլն), նշված վարույթով դիմումի քննությունը, որպես կանոն իրականացվում է առանց դատական նիստ իրավիքի: Բացառություն է կազմում այն դեպքը, երբ դատարանը հանգում է այն հետևության կամ գտնում է, որ անհրաժեշտ է ստանալ պարզաբանումներ գործում առկա ապացույցների, ինչպես նաև գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների վերաբերյալ: Այս դեպքում գործի քննությունը իրականացվում է դատական նիստի միջոցով, որի վայրի և ժամանակի մասին ծանուցվում են ինչպես կողմերը, այնպես էլ Հաշտարարը, իսկ տվյալ գործով կայացված եզրափակիչ դատական ակտն ուղարկվում է նաև Հաշտարարի գրասենյակ: Այսինքն՝ օրենսդիրը նախատեսել է Հաշտարարի որոշումները չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դատական գործերին նաև Հաշտարարի մասնակցությունը: Եթե Հաշտարարը կարող է մասնակցել դատական նիստին, ապա պետք է ունենա դատավարական կարգավիճակ: Հետևաբար Վճռաբեկ դատարանը հարկ է համարում անդրադառնալ Հաշտարարի դատավարական կարգավիճակին՝ վերջինիս դատական նիստին մասնակցելու համար իր որոշումները չեղյալ ճանաչելու պահանջով գործերի վարույթում:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի համաձայն՝ գործին մասնակցող անձինք են՝ (...) դիմողները և դիմումի քննության ելքով շահագրգռված այլ անձինք՝ սույն օրենսգրքով և այլ օրենքներով նախատեսված գործերով (...):

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 39-րդ հոդվածի համաձայն՝ դիմողն այն անձն է, որ ներկայացրել է սույն օրենսգրքով նախատեսված հատուկ կամ այլ վարույթի կարգով քննվող դիմում:

Ելնելով նշված իրավական նորմերի վերլուծությունից՝ Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ շահագրգռվածությունը դատարան ներկայացված որևէ պահանջի քննության նախապայման է, ուստի դատարանը պետք է պարզի բոլոր քննվող գոր-

ծերով բողոքարկների շահագրգռվածության հարցը:

ՀՀ Վճռաբեկ դատարանը թիվ ԱՐԴ/4208/02/16 գործով 17.09.2018 թվականի որոշմամբ նշել է, որ հատուկ վարույթի գործերին բնորոշ է ոչ թե ընդհանրապես վեճի բացակայությունը, այլ նյութաիրավական վեճի բացակայությունը: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի վերը նշված հետևությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ հատուկ վարույթի կարգով քննվող գործերով, բացի դիմողներից, կարող են ներգրավվել նաև այն անձինք, որոնք ուղղակիորեն շահագրգիռ են տվյալ գործով համապատասխան դիմումի քննության (փաստի հաստատման) ելքով: Նշվածն ամրագրված է նաև 09.02.2018 թվականին ընդունված և 09.04.2018 թվականին ուժի մեջ մտած ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով, որն ուղղակիորեն սահմանում է, որ գործին մասնակցող անձինք են դիմողները և դիմումի ելքով շահագրգռված այլ անձինք՝ նույն օրենսգրքով և այլ օրենքներով նախատեսված գործերով:

Այլ կերպ ասած՝ հատուկ վարույթի կարգով քննվող գործերով, այդ թվում նաև իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստերի հաստատման գործերով շահագրգիռ են այն անձինք,

- որոնք ունեն ուղղակի նյութաիրավական շահագրգռվածություն տվյալ գործով,

- որոնց վրա օրենքով սահմանված կարգով դրված է համապատասխան իրավունքի իրականացումը, որը հաստատվել է տվյալ իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստով (օրինակ՝ այդպիսի կարող են լինել կենսաթոշակային ապահովության մարմինները, քաղաքացիական կացության գրանցման մարմինները, ՀՀ կառավարության աղբյուրներ անշարժ գույքի գործակալությունը և այլն):¹⁵

Վերոգրյալի հաշվառմամբ Վճռաբեկ դատարանը փաստել է, որ Հաշտարարը դատարանի կողմից դատական նիստին ներգրավվում է գործի համար էական նշանակություն ունեցող հանգամանքների և գործում առկա ապացույցների վերաբերյալ պարզաբանումներ տալու համար: Այսինքն՝ Հաշտարարին գործի քննությանը ներգրավելը դառնում է պարտադիր, եթե առկա է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 339-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված հիմքը: Նման պայմաններում ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի հիմքով Հաշտարարը կարող է հավասարեցվել դիմումի քննության ելքով շահագրգռված անձի կարգավիճակ ունեցող անձին: Վերոնշյալից բխում է, որ Հաշտարարը կարող է իրականացնել իր դատավարական իրավունքները, մասնավորապես՝ բողոքարկել տվյալ գործով դատական ակտերը:

Սույն որոշումների վերաբերյալ ցանկանում

ենք արձանագրել հետևյալը՝

Նախ, ցանկանում ենք նշել, որ ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի կողմից նշված այն միտքը, որ դատական նիստերի մասին ծանուցվում է Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը հակասում է ՀՀ Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 339-րդ հոդվածի 2-րդ մասի իրավակարգավորմանը, որը նշում է, ոչ թե Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի, այլ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակին ծանուցելու մասին. այսինքն՝ խոսքը տարբեր սուբյեկտների մասին է:

ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի կողմից կիրառվել են իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստերի հաստատման վարույթի իրավական կարգավորումները, որոնք որևէ աղերս չունեն սույն վարույթների հետ:

Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը չունի գործի ելքով նյութական շահագրգռվածություն այն էլ՝ ուղղակի, քանի որ վեճը լուծող մարմինը նյութական շահագրգռվածություն չի կարող ունենալ, հակառակ մոտեցումը հակասում է նման մարմինների անկախության և անկողմնակալության սկզբունքներին: Նման տրամաբանության դեպքում պետք է նյութական շահագրգռվածություն ունենան իրենց ակտի բողոքարկման ժամանակ դատավորները կամ իրենց ակտերի վիճարկման ժամանակ՝ արբիտրները: Ուստի հարց է ծագում, թե Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը սույն գործերով ի՞նչ շահ կարող է ունենալ, իր ո՞ր իրավունքների խախտման համար կարող է լինել գործին մասնակցող անձ:

Հաշտարարը վեճը լուծող մարմին է, և վեճի այլընտրանքային լուծման այս ձևի շրջանակներում ստացված արդյունքի իրավաչափության հարցը բարձրացվում է դատարանի առջև: Համանման իրավիճակ առկա է արբիտրաժային տրիբունալի, նոտարի կամ օտարերկրյա դատարանի դեպքում: Հաշտարարը լուծում է վեճը՝ առաջնորդվելով գործում առկա փաստական հանգամանքներով, կողմերի ներկայացրած դիբեդորշումներով՝ իր գործունեության հիմքում ունենալով արդարության, անաչառության, անկախության սկզբունքները: Նման պայմաններում գտնում ենք, որ Հաշտարարի որոշման դատական վերահսկողության արդյունքը Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի համար որևէ իրավունք չի առաջացնում, չկա նաև որևէ շահ:

ՀՀ Վճռաբեկ դատարանը որոշումներում եկել է հետևյալ եզրահանգմանը՝ Հաշտարարին գործի քննությանը ներգրավելը դառնում է պարտադիր, եթե առկա է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 339-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված հիմքը: Նման պայմաններում ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի հիմքով Ֆինանսա-

կան համակարգի հաշտարարը կարող է հավասարեցվել դիմումի քննության ելքով շահագրգռված անձի կարգավիճակ ունեցող անձին:

Սույն դիրքորոշումից բխում են հետևյալ երկու մոտեցումները՝

1. ՀՀ Վճռաբեկ դատարանը Ֆինանսական համակարգի Հաշտարարի ներգրավվածությունը և գործին մասնակցող անձ համարելը պայմանավորել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 339-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առկայության հետ, այն է՝ երբ դատարանը նիստ է հրավիրում: Ստացվում է, որ այն դեպքերում, երբ դատարանը նիստ չի հրավիրում, պարտադիր չէ Հաշտարարի ներգրավվածությունը և մնան պայմաններում Հաշտարարը չի համարվում դիմումի քննության ելքով շահագրգռված անձ:

2. ՀՀ Վճռաբեկ դատարանը կիրառելով, կարող է հավասարեցվել արտահայտությունը՝ դատական ակտը պատճառաբանել է ենթադրությամբ և վերացական դատողությամբ՝ խախտելով ՀՀ Զաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 9-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերը:

Անհրաժեշտ է նշել այն, որ ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի որոշումների դեպքում եղել են հատուկ կարծիքներ:

ԵԴ/20299/02/20 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դատավոր Գոռ Հակոբյանը տրամադրել է հատուկ կարծիք՝ և նշել, որ սույն գործով վճռաբեկ բողոքը ներկայացրել է Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը, որը վերը նշված իրավական կարգավորումների համաձայն՝ գործին մասնակցող անձ չէ, քանի որ ո՛չ հայցվոր է, ո՛չ պատասխանող, ո՛չ երրորդ անձ և ո՛չ էլ դիմող կամ նույն օրենսգրքի իմաստով դիմումի քննության ելքով շահագրգռված անձ՝ թեկուզև Բանկի կողմից ներկայացված դիմումում նրա կարգավիճակը նշվել է որպես դիմումի քննության ելքով շահագրգռված անձ: Վերջինս նույն օրենսգրքի 30-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի իմաստով լավագույն դեպքում կարող է հանդիսանալ իրավասու անձի (մարմնի) կարգավիճակով քաղաքացիական դատավարությանը մասնակցելու իրավունք ունեցող անձ, որպիսի իրավունքը նրան տրամադրվել է Օրենսգրքի 50-րդ գլխով, իսկ նշված հանգամանքից ելնելով և՛ օրենսդիրն ընդամենը դիմողի համար պարտականություն է նախատեսել դիմումին կցելու դիմումը և դրան կից փաստաթղթերը նաև դատավարության մասնակից Ֆինանսական համակարգի հաշտարարին ուղարկելը հավաստող փաստաթուղթը, իսկ դատարանի համար՝ պարտականություն՝ դատական նիստ հրավիրելու դեպքում դրավայրի և ժամանակի մասին, բացի կողմերից, ծանուցելու նաև դատավարության մասնակից Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակին, ինչպես նաև բացի կողմերից, դատարանի որոշումն

ուղարկելու նաև Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակին, որպիսի օրենսդրական ձևակերպումներից ևս բխում է, որ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը տվյալ վարույթի կողմ չէ. հակառակ պարագայում օրենսդիրը «կողմ», «Ֆինանսական համակարգի հաշտարար» և «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակ» եզրույթներն առանձին-առանձին չէր օգտագործի: Կարծում են, որ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը հանդիսանում է իր քննությանը պահանջ ներկայացրած հաճախորդի և կազմակերպության միջև վեճը լուծած մարմին, ում որոշումը սույն գործով դարձել է դատական վերահսկողության օբյեկտ: Ավելին՝ «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետը, որը սահմանում է նույն օրենքում օգտագործվող «կողմեր» հասկացությունը, բացահայտել է դրա կազմը՝ նշելով, որ դրանք են Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի քննությանը պահանջ ներկայացրած հաճախորդը և Կազմակերպությունը, որի դեմ ներկայացվել է պահանջը, որպիսի կարգավորումից է բխում նաև ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով սահմանված տվյալ վարույթի գործերով դատավարության իրականացման համապատասխան կարգը, այդ թվում՝ տվյալ վարույթի կողմերի առումով սահմանված համապատասխան շրջանակը:

Եթե գործին մասնակցող անձ չհանդիսացող Ֆինանսական համակարգի հաշտարարին դատական պրակտիկայում իրավունք վերապահվի իր կողմից կայացված՝ դատական վերահսկողության օբյեկտ հանդիսացած որոշման վիճարկման արդյունքում դատարանների կողմից կայացված դատական ակտերը բողոքարկելու, ապա նույն իրավունքից օգտվելու ցանկություն կարող են հայտնել նաև արբիտրաժի վճիռը կայացրած արբիտրները, օրինակ, այն դեպքերում, երբ իրենց կողմից կայացված վճիռները վիճարկելու՝ չեղյալ ճանաչելու, պահանջ է ներկայացվել ընդհանուր իրավասության դատարան, և այն բավարարվել է, որը, կարծում ենք, անընդունելի է և ոչ իրավաչափ:

ԼԴ/5521/02/19 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դատավորներ Ռուզաննա Հակոբյանը և Մամիկոն Դրմեյանը տրամադրել են համատեղ հատուկ կարծիք՝ և նշել, որ սույն գործով վճռաբեկ բողոքը ներկայացրել է Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը, որը վերը նշված իրավական կարգավորումների համաձայն՝ գործին մասնակցող անձ չէ, քանի որ ո՛չ հայցվոր է, ո՛չ պատասխանող, ո՛չ երրորդ անձ և ո՛չ էլ դիմող կամ նույն օրենսգրքի իմաստով դիմումի քննության ելքով շահագրգռված անձ: Վերջինս նույն օրենսգրքի 30-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի իմաստով լավագույն դեպքում կարող է հանդիսանալ իրավասու անձի (մարմնի) կարգավիճակով քաղաքացիա-

կան դատավարությանը մասնակցելու իրավունք ունեցող անձ, որպիսի իրավունքը նրան տրամադրվել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 50-րդ գլխով, իսկ նշված հանգամանքից ելնելով օրենսդիրն ընդամենը դիմողի համար պարտականություն է նախատեսել դիմումին կցելու դիմումը և դրան կից փաստաթղթերը նաև դատավարության մասնակից Ֆինանսական համակարգի հաշտարարին ուղարկելը հավաստող փաստաթուղթը, իսկ դատարանի համար՝ պարտականություն՝ դատական նիստ հրավիրելու դեպքում դրավայրի և ժամանակի մասին, բացի կողմերից, ծանուցելու նաև դատավարության մասնակից ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակին, ինչպես նաև բացի կողմերից, դատարանի որոշումն ուղարկելու նաև Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակին, որպիսի օրենսդրական ձևակերպումներից ևս բխում է, որ **Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը տվյալ վարույթի կողմ չէ**. հակառակ պարագայում օրենսդիրը «կողմ», «Ֆինանսական համակարգի հաշտարար» և «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակ» եզրույթներն առանձին-առանձին չէր օգտագործի: **Գտնում ենք, որ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը հանդիսանում է իր քննությանը պահանջ ներկայացրած հաճախորդի և կազմակերպության միջև վեճը լուծած մարմին, ում որոշումը սույն գործով դարձել է դատական վերահսկողության օբյեկտ:**

ԼԳ/5521/02/19 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դատավոր ¹⁸Սյրտչյանը տրամադրել է հատուկ կարծիք՝ և նշել, որ Հաշտարարը գործին մասնակցող անձ չէ, բանի որ ո՛չ կողմ է՝ Օրենսգրքի և «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի իմաստով, ո՛չ երրորդ անձ և ո՛չ էլ դիմող կամ Օրենսգրքով և այլ օրենքներով նախատեսված գործերով դիմումի քննության ելքով շահագրգռված անձ:

Հաշտարարը ո՛չ Օրենսգրքով և ո՛չ «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքով ֆինանսական կազմակերպությունների դեմ հաճախորդների ներկայացրած մասնավոր իրավահարաբերություններից բխող պահանջների քննության գործերով դիմումի քննության ելքով շահագրգռված անձ չէ: Հաշտարարը «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքով վերապահված լիազորություններն իրացնելու միջոցով հաճախորդների կողմից Կազմակերպությունների դեմ ներկայացված պահանջները քննող և դրանց վերաբերյալ որոշումներ ընդունող **ֆիզիկական անձ է** («Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետ): Վերջինս Օրենսգրքի 30-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի իմաստով **առնվազն կարող է հանդիսանալ իրավասու անձի (մարմնի) կարգա-**

վիճակով քաղաքացիական դատավարությանը մասնակցելու իրավունք ունեցող անձ, որպիսի իրավունքը նրան տրամադրվել է Օրենսգրքի 50-րդ գլխով: Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը տվյալ վարույթի կողմ չէ՝ հակառակ պարագայում օրենսդիրը «կողմ», «Ֆինանսական համակարգի հաշտարար» և «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակ» եզրույթներն առանձին-առանձին չէր օգտագործի: **Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը հանդիսանում է իր քննությանը պահանջ ներկայացրած հաճախորդի և կազմակերպության միջև վեճը լուծած մարմին, ում որոշումն ազդում է միայն նրանց վրա և սույն գործով դարձել է դատական վերահսկողության օբյեկտ:** Շարադրվածից պարզ է նաև, որ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումներով գործերի վարույթում Հաշտարարի կողմ կամ քննության ելքով շահագրգիռ անձ չհանդիսանալու պայմաններում Սահմանադրության 61-րդ, 63-րդ և Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով երաշխավորված՝ արդար դատաքննության և դատարանի մատչելիության իրավունքի խախտում տեղի չի ունեցել:

Վերոնշյալ հատուկ կարծիքներում նշված մոտեցումները մենք ամբողջությամբ կիսում ենք, հետևյալ պատճառաբանությամբ՝

ՀՀ Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 30-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Քաղաքացիական դատավարության մասնակիցներն են (այսուհետ՝ **դատավարության մասնակիցներ**)՝

1) գործին մասնակցող անձինք, նրանց ներկայացուցիչները.

2) վկան.

3) փորձագետը.

4) մասնագետը.

5) թարգմանիչը.

6) **իրավասու անձինք և մարմինները՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում:**

ՀՀ Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. **Գործին մասնակցող անձինք են՝**

1) կողմերը.

2) երրորդ անձինք.

3) **դիմողները և դիմումի քննության ելքով շահագրգռված այլ անձինք՝ սույն օրենսգրքով և այլ օրենքներով նախատեսված գործերով:**

ՀՀ Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 32-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «1. **Գործին մասնակցող անձինք, սույն օրենսգրքի և այլ օրենքների պահանջների պահպանմամբ, իրավունք ունեն**

1) ծանոթանալու գործի նյութերին, ստանալու դրանց պատճենները, գործի նյութերից անելու

քաղվածքներ, լուսանկարներ, լուսապատճեններ և պատճեններ.

2) հայտնելու բացարկ.

3) ներկայացնելու ապացույցներ և մասնակցելու դրանց հետազոտմանը.

4) հարցեր տալու դատավարության մասնակիցներին.

5) միջնորդություններ անելու, ցուցմունքներ տալու դատարանին.

6) դատական նիստի ընթացքում ծագող բոլոր հարցերի վերաբերյալ ներկայացնելու իրենց փաստարկները և դիրքորոշումը.

7) գործի քննության ընթացքում դիրքորոշում հայտնելու գործին մասնակցող այլ անձանց միջնորդությունների և փաստարկների վերաբերյալ.

8) բողոքարկելու դատական ակտերը»:

ՀՀ Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 39-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. **Դիմողն** այն անձն է, որ ներկայացրել է սույն օրենսգրքով նախատեսված հատուկ կամ այլ վարույթի կարգով քննվող դիմում»:

ՀՀ Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 47-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Իրավասու են համարվում այն անձինք կամ մարմինները, որոնց մասնակցությունը որոշակի բնույթի գործերով, օրենքի համաձայն, պարտադիր է»:

Վերոնշյալ նորմերի համադրված վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ օրենսդիրը սուբյեկտներին տարբերակում է դատավարության մասնակիցների և գործին մասնակցող անձանց: Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը կարող է դիտարկվել դատավարության մասնակից հանդիսացող իրավասու անձի կարգավիճակում, սակայն այստեղ առկա է երկու խնդիր՝

1. Նորմից բխում է, որ իրավասու անձինք և մարմիններն են համարվում միայն օրենքով նախատեսված դեպքերում, այսինքն՝ օրենսդրությամբ հստակ նշված անձինք, օրինակ՝ խնամակալության և հոգաբարձության մարմինը,

2. Օրենսդիրը 47-րդ հոդվածում իրավասու անձի սահմանման կարևոր բաղադրիչ է սահմանել որոշակի բնույթի գործերով օրենքի համաձայն մասնակցության պարտադիրությունը: ՀՀ օրենսդրությամբ նման նորմ առկա չէ, որը Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի համար կսահմանի պարտադիր մասնակցության պահանջ:

Եզրակացություն

Հաշվի առնելով վերոգրյալը գտնում ենք, որ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի համակարգային մեկնաբանության պայմաններում չի կարող դիտարկվել որպես գործին մասնակցող անձ կամ դատավարական շահագրգռված սուբյեկտ, քանի որ նա չի հանդիսանում վիճելի նյութաիրա-

վական հարաբերության կողմ, չունի գործի ելքի նկատմամբ ուղղակի կամ միջնորդավորված իրավական շահ և նրա լիազորությունները սահմանափակված են բացառապես վեճի արտադատական լուծման շրջանակով: Դատարանում նրա հնարավոր ներգրավվածությունը կրում է միայն օժանդակ և պարզաբանող բնույթ և այն չի կարող վերածվել դատավարական սուբյեկտայնության կամ բողոքարկման իրավունքի հիմքի: Հետևաբար, հաշտարարին .դիմումի քննության ելքով շահագրգռված անձն որակելը իրավականորեն բավարար հիմնավորում չունի և հակասում է դատավարական սուբյեկտների հստակ սահմանազատման տրամաբանությանը, իսկ ամենակարևորը՝ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը չունի դատարանի կողմից կայացված դատական ակտերը բողոքարկելու իրավունք, քանի որ այդ իրավունքը վերապահված է բացառապես գործին մասնակցող անձանց, ովքեր ունեն նյութաիրավական կամ դատավարական շահ գործի ելքի նկատմամբ:

- ¹ Ընդունվել է 17.06.2008թ., ուժի մեջ է մտել 03.08.2008թ.: Տե՛ս ՀՀՊՏ 2008.07.23/47(637) Հոդ.776:
- ² <https://fsm.am/about-us> (02.06.2026):
- ³ Տե՛ս, թիվ ՍԳՈ-1051 ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 09.10.2012 թվականի որոշումը: ՀՀՊՏ2012.10.17/50(924) Հոդ.1098:
- ⁴ Տե՛ս, Егорова О. А., К вопросу о процессуальном статусе финансового уполномоченного по правам потребителей в сфере финансовых услуг при рассмотрении в судебном порядке дел о взыскании страхового возмещения по договору ОСАГО, «Право и политика» 2019, №10 էջ 84:
- ⁵ Տե՛ս, Кудрявцева В. П., Оспаривание решения уполномоченного по правам потребителей финансовых услуг: проблема распределения процессуальных статусов // Арбитражный и гражданский процесс. – 2020. – № 11. – էջ 54:
- ⁶ Տե՛ս, Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), §§ 511, 542
- ⁷ Տե՛ս, Stürmer, R. The Principles of German Civil Procedure and Alternative Dispute Resolution. International Journal of Procedural Law, 8(2), (2018), 145-168.
- ⁸ Տե՛ս, Hodges, C., Benöhr, I., & Creutzfeldt, N. Consumer ADR in Europe. Hart Publishing, (2012)pp. 114-116:
- ⁹ Տե՛ս, Zivilprozessordnung vom 1. August 1895, RGBl. Nr. 113/1895, in der geltenden Fassung, § 461.
- ¹⁰ Տե՛ս, Reece, A. Alternative Dispute Resolution and Civil Justice in Austria. Vienna Law Review, 3(1), (2019). pp. 45-48:
- ¹¹ Տե՛ս, Code de procédure civile, Article 546 (Modifié par Décret n° 89-511 du 20 juillet 1989 - art. 5 JORF 25 juillet 1989).
- ¹² Տե՛ս, Callens, E. Financial ADR in the Aftermath of the 2013 Directive: A Comparative Analysis of French and Irish Models. European Review of Private Law, 28(4), (2020). pp. 822-825:
- ¹³ Տե՛ս, թիվ ԵԴ-20299/02/20 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի 02.03.2023 որոշումը: Միասնական կայք 2023.11.27-2023.12.10 Պաշտոնական հրապարակման օրը 28.11.2023:
- ¹⁴ Ընդունվել է 09.02.2018թ., ուժի մեջ է մտել 09.04.2018 թ.: Տե՛ս ՀՀՊՏ 2018.03.05/16(1374) Հոդ.208:
- ¹⁵ Տե՛ս, թիվ ԱԴԴ-4208/02/16 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի 17.09.2018 որոշումը: ՀՀՊՏ 2019.03.13/17(1470) Հոդ.170:
- ¹⁶ Տե՛ս, թիվ ԵԴ-20299/02/20 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դատավոր Գոռ Հակոբյանի հատուկ կարծիքը:
- ¹⁷ Տե՛ս, թիվ ԼԴ/5521/02/19 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դատավորներ Ռուզաննա Հակոբյանի և Մամիկոն Դրմեյանի համատեղ հատուկ կարծիքը:
- ¹⁸ Տե՛ս, թիվ ԼԴ/5521/02/19 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դատավոր Արսեն Սկրտչյանի հատուկ կարծիքը:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենք (ընդունվել է 17.06.2008թ., ուժի մեջ է մտել 03.08.2008թ.: Տե՛ս ՀՀՊՏ 2008.07.23/47(637) Հոդ.776):
2. <https://fsm.am/about-us> (02.06.2026):
3. Թիվ ՍԳՈ-1051 ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 09.10.2012 թվականի որոշումը: ՀՀՊՏ2012.10.17/50(924) Հոդ.1098:
4. Егорова О. А., К вопросу о процессуальном статусе финансового уполномоченного по правам потребителей в сфере финансовых услуг при рассмотрении в судебном порядке дел о взыскании страхового возмещения по договору ОСАГО», «Право и политика» 2019, №10.
5. Кудрявцева В. П., Оспаривание решения уполномоченного по правам потребителей финансовых услуг: проблема распределения процессуальных статусов // Арбитражный и гражданский процесс. – 2020. – № 11.
6. Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), §§ 511, 542.
7. Stürmer, R. The Principles of German Civil Procedure and Alternative Dispute Resolution. International Journal of Procedural Law, 8(2), (2018).
8. Hodges, C., Benöhr, I., & Creutzfeldt, N. Consumer ADR in Europe. Hart Publishing, (2012).
9. Zivilprozessordnung vom 1. August 1895, RGBl. Nr. 113/1895, in der geltenden Fassung, § 461.
10. Reece, A. Alternative Dispute Resolution and Civil Justice in Austria. Vienna Law Review, 3(1), (2019).
11. Code de procédure civile, Article 546 (Modifié par Décret n°89-511 du 20 juillet 1989 - art. 5 JORF 25 juillet 1989).
12. Callens, E. Financial ADR in the Aftermath of the 2013 Directive: A Comparative Analysis of French and Irish Models. European Review of Private Law, 28(4), (2020). pp. 822-825:
13. Թիվ ԵԴ-20299/02/20 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի 02.03.2023 որոշումը: Միասնական կայք 2023.11.27-2023.12.10 Պաշտոնական հրապարակման օրը 28.11.2023:
14. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրք (ընդունվել է 09.02.2018թ., ուժի մեջ է մտել 09.04.2018 թ.):

ՏԵՍ ՀՀՊՏ 2018.03.05/16(1374) Հոդ.208:)

15. Թիվ ԱՐԴ/4208/02/16 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի 17.09.2018 որոշումը:

16. ՀՀՊՏ 2019.03.13/17(1470) Հոդ.170:

17. Թիվ ԵԴ/20299/02/20 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դատավոր Գոռ Հակոբյանի հատուկ կարծիքը:

18. Թիվ ԼԴ/5521/02/19 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դատավորներ Ռուզաննա Հակոբյանի և Մամիկոն Դրմեյանի համատեղ հատուկ կարծիքը:

19. Թիվ ԼԴ/5521/02/19 քաղաքացիական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դատավոր Արսեն Մկրտչյանի հատուկ կարծիքը:

References

1. Law of the Republic of Armenia “On the Financial System Mediator” (adopted on 17.06.2008, entered into force on 03.08.2008. See Official Bulletin of the Republic of Armenia, 23.07.2008, No. 47(637), Art. 776).
2. <https://fsm.am/about-us> (02.06.2026).
3. Decision No. SDO-1051 of the Constitutional Court of the Republic of Armenia dated 09.10.2012. Official Bulletin of the Republic of Armenia, 17.10.2012, No. 50(924), Art. 1098.
4. Egorova O. A., “On the Issue of the Procedural Status of the Financial Ombudsman for Consumer Rights in Financial Services in Court Proceedings Concerning Recovery of Insurance Compensation under OSAGO Contracts,” Law and Politics, 2019, No. 10.
5. Kudryavtseva V. P., “Challenging Decisions of the Financial Consumer Rights Ombudsman: The Problem of Distribution of Procedural Statuses,” Arbitration and Civil Procedure, 2020, No. 11.
6. German Code of Civil Procedure (Zivilprozessordnung), as promulgated on 5 December 2005 (BGBl. I p. 3202; 2006 I p. 431; 2007 I p. 1781), §§ 511, 542.
7. Stürner, R. “The Principles of German Civil Procedure and Alternative Dispute Resolution,” International Journal of Procedural Law, 8(2), 2018.
8. Hodges, C., Benöhr, I., & Creutzfeldt, N. Consumer ADR in Europe. Hart Publishing, 2012.
9. Austrian Code of Civil Procedure (Zivilprozessordnung), of 1 August 1895, RGBL. No. 113/1895, as amended, § 461.
10. Reece, A. “Alternative Dispute Resolution and Civil Justice in Austria,” Vienna Law Review, 3(1), 2019.
11. French Code of Civil Procedure, Article 546 (as amended by Decree No. 89-511 of 20 July 1989, JORF 25 July 1989).
12. Callens, E. “Financial ADR in the Aftermath of the 2013 Directive: A Comparative Analysis of French and Irish Models,” European Review of Private Law, 28(4), 2020, pp. 822–825.
13. Decision of the Court of Cassation of the Republic of Armenia in Civil Case No. ED/20299/02/20, dated 02.03.2023. Unified Judicial Information System, publication period 27.11.2023–10.12.2023, official publication date 28.11.2023.
14. Civil Procedure Code of the Republic of Armenia (adopted on 09.02.2018, entered into force on 09.04.2018. See Official Bulletin of the Republic of Armenia, 05.03.2018, No. 16(1374), Art. 208).
15. Decision of the Court of Cassation of the Republic of Armenia in Civil Case No. ARD/4208/02/16, dated 17.09.2018.
16. Official Bulletin of the Republic of Armenia, 13.03.2019, No. 17(1470), Art. 170.
17. Separate opinion of Judge Gor Hovhannisyan of the Court of Cassation of the Republic of Armenia in Civil Case No. ED/20299/02/20.
18. Joint dissenting opinion of Judges Ruzanna Hakobyan and Mamikon Drmeyeran of the Court of Cassation of the Republic of Armenia in Civil Case No. LD/5521/02/19.
19. Separate opinion of Judge Arsen Mkrtchyan of the Court of Cassation of the Republic of Armenia in Civil Case No. LD/5521/02/19.

Էդվարդ Մովսիսյան

Ведущий специалист отдела договорно-правового и юридического сопровождения
страховой деятельности юридического департамента ЗАО «ЛИГА ИНШУРАНС»,
Магистр юридического факультета ЕГУ

Сурен Слоян

Юрист ООО «НАР», член Палаты адвокатов РА, адвокат,
Магистр юридического факультета ЕГУ

РЕЗЮМЕ

Проблема процессуального статуса примирителя финансовой системы в Республике Армения

Статья посвящена исследованию процессуального статуса Финансового омбудсмана и связанных с ним проблемных вопросов. Анализируются правовое положение и роль омбудсмана в процессуальных правоотношениях, круг его прав и обязанностей, а также особенности его участия в судебных процессах. Исследуются законодательные регулирования, касающиеся статуса омбудсмана, и подходы, сформировавшиеся в правоприменительной практике. По результатам исследования формулируются соответствующие выводы.

Ключевые слова: Финансовый системный примиритель, участники гражданского судопроизводства лица, участвующие в деле лицо, заинтересованное в исходе заявления, внесудебный орган разрешения споров.

Edvard Movsisyan

Leading Specialist of the Contract Law and Legal Support of Insurance Operations
Division, Legal Department of “LIGA Insurance” CJSC,
Master’s Degree, Faculty of Law, YSU (Yerevan State University)

Suren Sloyan

Lawyer at “HAP” LLC, member of the Chamber of Advocates of the RA,
attorney-at-law, Master of the Faculty of Law of Yerevan State University.

SUMMARY

The problem of the procedural status of the financial system Mediator in the Republic of Armenia

The article is devoted to the study of the procedural status of the Financial Ombudsman and the issues associated therewith. It analyzes the legal position and role of the Ombudsman in procedural legal relations, the scope of his rights and obligations, as well as the specific features of his participation in judicial proceedings. The study examines the legislative framework governing the Ombudsman’s status and the approaches developed in legal practice. Based on the findings of the research, relevant conclusions are formulated.

Key words- Financial system mediator, participants in civil proceedings, persons participating in the case, person with legal interest in the outcome of the application, alternative dispute resolution body.

Բնագիրը ներկայացվել է 03.06.2026թ.
Ընդունվել է տպագրության 14.07.26թ.